

Висновки. Спираючись на проведені дослідження, узагальнено: 1) висновки і рекомендації атестаційної комісії дають змогу ефективніше формувати кадрову політику бібліотеки; 2) аналіз результатів атестації: по-перше, визначає сферу відповідальності та діяльності кожного працівника, по-друге, дозволяє розробити стратегію і плани розвитку установи відповідно до специфіки функцій кожного підрозділу, по-третє, надає можливість конкретизувати вимоги до професійного розвитку та результатів роботи спеціалістів.

Список використаної літератури

1. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Вип. 81 Культура і мистецтво. — Режим доступу: <http://www.jobs.ua/ukr/dkhp/vipusk-81/>. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 22 берез. 2016 р.
2. Жукова В. П. Професійно-діяльнісне середовище бібліотеки: чинники формування, структура й управління : автореф. дис. ... канд. наук з соціальних комунікацій / Валерія Павлівна Жукова ; Харківська державна академія культури. — Харків, 2009. — 20 с.
3. Новальська Т. Шляхи вирішення проблем дефіциту кваліфікованих кадрів у бібліотеках України / Т. Новальська, Н. Бачинська // Вісник Книжкової палати. — 2015. — № 6. — С. 18—20.
4. Оценка и аттестация кадров библиотек // Справочник библиотечаря / под ред. А. Н. Ванеева, В. А. Минкиной. — Санкт-Петербург : Профессия, 2006. — С. 293—299.
5. Пашутинський С. К. Посадові інструкції: освіта, культура, мистецтво / С. К. Пашутинський. — Київ : КНТ, 2009. — 230 с.
6. Про бібліотеки і бібліотечну справу : закон України від 27.01.1995 р. № 32/95. — Режим доступу <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>. — Назва з екрана. — Дата перегляду : 22 берез. 2016 р.
7. Про внесення змін до наказу Міністерства культури і туризму від 16.07.2007 року № 44 : наказ Міністерства культури України від 13.06.2013 р. № 517. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1120-13>. — Назва з екрана. — Дата перегляду : 22 берез. 2016 р.

8. Про затвердження положення про проведення атестації працівників підприємств, установ, організацій та закладів галузі культури : наказ Міністерства культури і туризму України від 16.07.2007 р. № 44. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1023-07>. — Назва з екрана. — Дата перегляду. — 22 бер. 2016 р.
9. Про професійний розвиток працівників : закон України від 12 січ. 2012 р. № 4312-VI. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4312-17>. — Назва з екрана. — Дата перегляду : 22 берез. 2016 р.
10. Розколупа Н. Практичні аспекти проведення атестації працівників публічних бібліотек України / Н. Розколупа // Бібліотечна планета. — 2013. — № 4. — С. 18—20.
11. Управління бібліотекою: нормативні документи, консультації, досвід, запитання-відповіді. — Чернігів : ОУНБ ім. В. Г. Короленка, 2015. — Вип. 12: Кваліфікаційні характеристики працівників бібліотек. — 40 с.

Исследованы основные этапы подготовки и проведения аттестации: подготовительный, оценки, заключительный. Обосновано, что главной целью проведения аттестации является поощрение работников к постоянному совершенствованию и обогащению профессиональных, деловых и личных качеств, развитию персональной ответственности. Анализируется сущность и содержание понятия "профессиограмма".

The basic stages of preparation and attestation are researched in the article. There are preparatory, assessment and final. Proved that the main purpose of attestation encourage employees to continuous improvement and enrichment of professional, business and personal qualities development of personal responsibility. Analysed the essence and meaning of concept "professiogram".

Надійшла до редакції 28 березня 2016 року

СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 316.776.22:004.7

Валентина Медведєва,
кандидат історичних наук,
науковий співробітник відділу оперативної інформації НБУВ

Виникнення інформаційних шумів та шляхи їхнього усунення

У статті досліджено причини виникнення та зростання інформаційного шуму. Розглянуто особливості роботи аналітика з інформаційними потоками при підготовці інформаційно-аналітичних матеріалів, а також основні принципи захисту від маніпуляційних впливів при використанні оперативної інтернет-інформації.

Ключові слова: інформаційний шум, інформаційні потоки, бібліотечна установа, інформаційна функція, інформаційне суспільство, інформаційний простір.

Розв'язання питання організації та редагування інформаційних потоків у суспільстві знань є одним із головних умов для забезпечення сталого розвитку в умовах глобалізованого світу. Обов'язковим атрибутом інформаційних потоків є інформаційний шум (ІШ).

Проблема, яка зазвичай постає перед інформаційним фахівцем під час відбору потрібного матеріалу, — це отримання у відповідь на запит з Інтернету великої кількості зайвих відомостей, зокрема й інформаційного шуму.

Ця тематика є об'єктом уваги багатьох науковців: Ю. Ільїна, А. Миронова, А. Дороніна, Є. Сазонова, М. Кіма, Д. Вишні, Р. Акіпова та ін., проте дослідження поки не мають системного характеру.

Метою публікації є з'ясування причин виникнення й зростання інформаційного шуму та наслідків від його наявності.

Ю. Ільїн зазначає, що "інформаційний шум — це коли внаслідок надходження великого обсягу інформації більша її

частина стає нерелевантною, тобто не корисним сигналом, а саме шумом, відфільтрувати який надзвичайно важко" [1]. Інформаційний шум зазвичай розглядають у двох аспектах. З одного боку, він є випадковою перешкодою на шляху поширення сигналів, а з другого — це непотрібне суб'єктивне повідомлення, незалежно від того, відоме воно йому чи ні.

Наявність інформаційних шумів веде до формування інформаційних бар'єрів — сукупності різноманітних перешкод на шляху поширення та використання інформації.

Визначають три типи інформаційних шумів і бар'єрів: фізичні (синтаксичні), семантичні та прагматичні. Фізичні шуми та бар'єри — це тип перешкод, що заважають поширенню сигналу, а саме порушення у телефонних мережах, які не дають змоги адресату отримувати повідомлення повністю.

Семантичні (змістовні) шуми та бар'єри — тип перешкод, що заважають засвоєнню змісту повідомлення: якщо отримувач на рівні професійної підготовки поступається відправникові або не розуміє код (мову), якою користується відправник.

Прагматичні шуми та бар'єри — це зрозуміла, але не потрібна абонентові частина повідомлення.

Для боротьби з інформаційним шумом і подолання інформаційних бар'єрів вдаються до фільтрації даних (повідомлень) — процесу перевірки належності фактичного значення даних (складових повідомлення) до множини припустимих значень або відповідності потребам споживача [2, с. 30].

Останнім часом проблема ІІІ значно актуалізувалася з огляду на низку об'єктивних причин, пов'язаних зі стрімким поступом цивілізації внаслідок розвитку інформаційних технологій, світовими глобалізаційними процесами, відставанням технологій пошуку й аналізу інформації від технологій її виробництва тощо.

Одним із багатьох аспектів проблеми ІІІ є "зашумлення" інформаційних потоків через використання інтернет-виданнями певних прийомів журналістики й особливості роботи аналітика з цими потоками. Під час аналізу спеціаліст має впорядкувати дані за ознакою подібності або відмінності, хоча групувати матеріали можна за різними ознаками залежно від наявних завдань.

Підвищенню рівня об'єктивності й ґрунтовності аналізу сприятиме наявність представницької добірки матеріалів з різних джерел. Проте надміру критичний підхід до оцінки достовірності інформації не має вести до іншої крайності, коли разом з інформаційним шумом відкидається й корисна інформація.

Аналізуючи зібрані матеріали, важливо відсікти інформаційний шум, зосередитися на найголовніших питаннях, уникнути зайвої деталізації, не намагатися охопити майже всі відомості, що стосуються теми.

Науковий рівень аналітичної роботи зростає, а обсяг інформаційного шуму зменшиться, якщо фахівець оцінить, наскільки ефективно наведені в матеріалі приклади ілюструють авторську думку.

Зважаючи на те, що достовірність інформації насамперед залежить від видань, аналітикам слід звертати увагу на першоджерело, уважно вивчати факти, ретельно перевіряти сумнівні відомості. Така робота дає змогу виявити не лише дезінформацію, а й дані, спотворені під час використання технічних засобів зв'язку [3]. Фактичні помилки можуть також виникнути внаслідок неточного цитування, смислової та термінологічної плутанини, перекладу з іншої мови.

На достовірність інформації значною мірою впливає й автор, а отже, під час підготовки джерельної бази інформаційно-аналітичного дослідження з обережністю потрібно добирати матеріали журналістів, відомих скандальними

статтями, навіть якщо їх передрукували авторитетні видання. Це може статися через надмірне прагнення донести до суспільства невідомий аспект резонансної події, а іноді електронні ЗМІ вдаються до таких дій із завуальованою метою підвищити щоденний рейтинг. Недостовірною (через неможливість її перевірити) дослідник має вважати інформацію, що надходить до видань з "конфіденційних" джерел, навіть якщо матеріал містить посилання на організацію, яку представляє "джерело".

Якщо прізвище автора публікації невідоме, необхідно ознайомитися з іншими його роботами та проаналізувати їх щодо використання скандальних фактів, лобювання інтересів конкретних організацій чи осіб. Дослідження значної кількості статей за тривалий час, блогу автора, сторінок у соціальних мережах, відгуків читачів надають можливість зробити висновок стосовно статусу дописувача в електронному інформаційному середовищі, його компетентності. Значно підвищує ступінь достовірності матеріалів той факт, що автор є представником певної офіційної установи.

Якість інформації може втрачати й від того, що до процесу її виробництва та представлення в інформаційному просторі долучилася значна частина суспільства. З одного боку, це сприяє розширенню можливостей для вивільнення творчого потенціалу, з другого — до інфотворення приєднується дедалі більше некваліфікованих учасників, а також людей, що часто переслідують шкідливі для суспільства цілі [4, с. 11].

Матеріал обов'язково повинен мати посилання на першоджерело. Якщо його немає (особливо у разі наведення статистичних відомостей, даних соціологічних досліджень, висновків або оцінок офіційних осіб тощо), інформація не варта довіри.

Матеріал має високий рівень достовірності, якщо журналісти, експерти, науковці чітко відстежують шлях надходження первинної інформації задля недопущення її перекручування внаслідок нашарування під час передруку з першоджерела додаткових інформаційних блоків, що містять так звану авторську інтерпретацію (аналітичну, емоційну або замовлену).

Аналітику варто враховувати, що будь-яку інформацію вилучити з мережі надзвичайно складно: легкість, з якою вона копіюється та тиражується в Інтернеті, гарантує її швидке та широке розповсюдження. І навіть якщо недостовірні відомості видаляє один ресурс, вони продовжують існувати на інших упродовж тривалого часу.

На думку фахівців, сьогодні, у період розвитку соціальних медіа, професіональні журналісти втрачають можливість керувати інформацією, оскільки власне громадськість інформує суспільство про актуальні події — з погляду спостерігачів, безпосередніх учасників подій, фахівців.

Перевірити достовірність інформації можна через звернення до альтернативних джерел чи внутрішнього аналізу матеріалу. Використовуючи його, особливу увагу потрібно звернути на:

- позитивний або негативний характер публікації;
- характер подання матеріалу (інформаційний, авторитарний, емоційно напружений, дискусійний);
- характер висновку (категоричний, запитальний тощо);
- логіку подання фактів, відсутність або наявність великих розривів між окремими фактами однієї події;
- логіку оцінки фактів.

За таких умов аналітики, співробітники бібліотечних інформаційних структур мають критично підходити до відібраної з Інтернету інформації під час підготовки джерельної бази аналітичного дослідження, володіти навичками грамотного пошуку даних, аналізу джерел тощо [5].

Нині серйозну загрозу розвитку українського інформаційного простору становлять негативні інформаційні впливи. Комп'ютеризація, масове впровадження стільникового зв'язку, зростання числа користувачів всесвітньої павутини сприяють поширенню спотворених даних; монетизація контенту, гонитва за сенсацією, упередженість та інші непрофесійні підходи в діяльності багатьох мас-медіа негативно впливають на онлайн-середовище, адже це призводить до наповнення веб-простору масивами неякісної інформації — деталізованої, фрагментарної, необ'єктивної, ненаукової, яка утворює "інформаційні шуми". Ці інформаційно-комунікативні перешкоди, що виникають випадково або внаслідок цілеспрямованої дії, заважають отриманню або сприйняттю початкового значення [6]. Такі цілеспрямовані деструктивні мережеві потоки можуть продукувати як внутрішні системи ЗМІ, так і світові мультимедіа.

Завдяки глобалізації масових комунікаційних процесів провідні країни активно поширюють власні ідеологічні, культурні цінності у просторі інших держав. Техніко-технологічні можливості транснаціональних мультимедіа, що домінують у світовому інформаційному середовищі, загострюють проблеми маніпулювання інформацією. Подання тенденційно відібраних відомостей і переконання в їхній важливості досягається завдяки різноманітним засобам: це посилення на авторитетні джерела, статистичні дані, результати опитування суспільної думки; використання графіків і таблиць; твердження експертів, свідчення очевидців; "живі" репортажі тощо, котрі мають переконати аудиторію в "правдивості" повідомлення.

Серед негативних впливів на український інформаційний простір — зіткнення корпоративних інтересів економічних і політичних еліт, оскільки більшість вітчизняних мас-медіа, особливо регіональні й комунальні, обслуговують інтереси владних команд. Це призводить до "нав'язування за допомогою ЗМІ певних політичних кліше", породжує "штучне загострення ситуації, роздмухування пристрастей, використання погроз, закликів до помсти чи до реваншу, використання односторонньої, спеціально відібраної інформації" [7, с. 124].

Негативні інформаційні впливи несуть ризики дестабілізації суспільно-політичної, культурної, економічної ситуації в країні, призводять до зниження рівня керованості соціумом, підриву національно-державних підвалин.

Підвищення рівня соціальної керованості, на думку дослідниці Н. Слядневої, полягає насамперед в якісно вищому рівні інтелектуалізації інформаційного простору, необхідного для сталого розвитку суспільства та нейтралізації інформаційно-дестабілізуючих чинників. Інтелектуалізація інформаційної інфраструктури залежить від вдосконалення системи виробництва й забезпечення державних інституцій змістовною інформацією, що максимально відповідає завданню формування та прийняття управлінських рішень [8]. Варто відзначити певні напрацювання інформаційно-аналітичних підрозділів провідних бібліотек світу, які володіють необхідним технічним і методологічним інструментарієм для вивчення тенденцій розвитку інформаційного простору та супроводу суспільно значущих процесів [9].

Призначення замовних матеріалів, маніпуляційних прийомів, пропагандистських акцій можуть бути різноманітними: вплив на політику органів влади, формування потрібної громадської думки, зміцнення авторитету й довіри серед партнерів і клієнтів, стратегічна й тактична дезінформація (підірвати й ослабити позиції) конкурентів на ринку тощо.

Для таких матеріалів характерні як свідоме замовчування й перекручування фактів, які спеціаліст, розпізнавши й проаналізувавши, використовує для висновків, так і

перенасиченість ІІІ, вплив якого аналітик має якщо не нейтралізувати, то максимально мінімізувати.

Маніпуляційні впливи здебільшого є інформаційним шумом або супроводжуються ним. Ці технології, безперечно, удосконалюватимуться, відповідно, зростатиме й рівень шуму в інформаційних потоках мережі [10].

Отже, обізнаність із прийомами подання інформаційних матеріалів, що сприяють насиченню інтернет-простору ІІІ, а також основних принципів захисту від маніпуляційних впливів надасть змогу працівникам, які відповідають за комплектування фондів бібліотек та сучасних інформаційних центрів, збагачення суверенних масивів інформації новим надбанням, мінімізувати ці впливи, зробити процес аналізу відомостей ефективнішим та якіснішим.

Проблеми інформаційного шуму повністю уникнути неможливо, однак негативний ефект від нього істотно зменшиться, якщо використовувати спеціалізовані видання, в яких висвітлюються конкретні питання, або замовляти певні види досліджень, що дають змогу отримати унікальні відомості про об'єкт дослідження з низьким рівнем інформаційного шуму.

Список використаної літератури

1. Ильин Ю. Маятник внимания / Ю. Ильин. — Режим доступа: <http://www.computerra.ru/features/243301/>. — Загл. с экрана.
2. Кулицький С. П. Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління : навч. посіб. / С. П. Кулицький. — Київ : МАУП, 2002. — 224 с.
3. Достоверность информации. — Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/business/4173>. — Загл. с экрана.
4. Горова С. В. Интернет-ЗМІ як об'єкт бібліотечної інформаційної діяльності : монографія / С. В. Горова ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2013. — 208 с.
5. Вітушко Н. Перевірка інформації на достовірність у процесі підготовки джерельної бази бібліотечного аналітичного продукту в умовах інформаційного протистояння / Н. Вітушко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. — Київ, 2014. — Вип. 23. — С. 328—339.
6. Гранчак Т. Бібліотека і політична комунікація : монографія / Т. Гранчак; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2012. — 481 с.
7. Українське суспільство. Двадцять років незалежності. Соціологічний моніторинг: у 2-х т. Том 2. Таблиці й графіки / за ред. Є. І. Головахи, М. І. Шульги. — 2011. — 480 с.
8. Сляднева Н. А. Информационно-аналитическая деятельность: проблемы и перспективы / Н. А. Сляднева. — Режим доступа: <http://www.fact.ru/www/arhiv6s9.htm>. — Загл. с экрана.
9. Желай О. П. Організація бібліотечного моніторингу негативних інформаційних впливів на інформаційний простір України / О. П. Желай // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. — Київ, 2014. — Вип. 23. — С. 230—243.
10. Чуприна Л. Проблема інформаційних шумів при використанні оперативної інтернет-інформації підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів / Л. Чуприна // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2009. — Вип. 23. — С. 269—279.

В статті досліджені причини виникнення і росту інформаційного шуму. Розглянуті особливості роботи аналітика з інформаційними потоками при підготовці інформаційно-аналітичних матеріалів, а також основні принципи захисту від маніпуляційних впливів при використанні оперативної інтернет-інформації.

The article investigates the causes and growth of information noise. The features of the analyst with information flows in the preparation of information and analytical materials, as well as the basic principles of protection against manipulation effects using operational information online.

Надійшла до редакції 11 лютого 2016 року